

ВОЛЬНАЯ Беларусь

ПРОСТЕЖЕНО КОМИССИЕЙ
Июль 1934 г.

Цэна асобнага № 25 кап.

МУЗЕЙ

Умовы падпіскі на 1917 год.

За 1 м	За 2 м	За 3 м	За 4 м	За 5 м	За 6 м	За 7 м	За 8 м	За 9 м
1 р.	2 р.	3 р.	4 р.	5 р.	6 р.	7 р.	8 р.	9 р.

Падпіска прымаецца толькі с 1-го чысла кожнага месяца.
 Перамена адрэсу — 50 кап. Пры змене адрэсу конча прыкладаць стары адрэс.
 Рукапісы павінны быць чытальна напісаны і толькі з аднаго боку паперы. Кепска перапісаныя рукапісы ні чытацца, ні друкавацца ні будуць.
 На ліставанне, перасылку рукапісаў і іншых адказы — павінны прыкладацца маркі.
Газета палітычная, эканамічная і літаратурная.

ГОД ВЫДАННЯ I.

Адрэс рэдакцыі і адміністрацыі: Мінск, Захарэўск. 18.

Умовы друку абвестак:
 (На IV боку газеты) за 1 радок шпальты 40 к. за 2 рад. 80 к. за кожны рад.
 Асобам, шукаючым працы — 1 руб. за 3 радкі за адзін раз.

№ 35

1917 г.

Чэцьвер 21 сьнежня

1917 г.

№ 35

«ВОЛЬНАЯ БЕЛАРУСЬ» выйдзе у 1917 г. у ліку 36 нумароў. У 1918 г. «Вольная Беларусь» стане выдавацца журналам вялікага фармату на 8 стр. і с першых нумароў, апрач зазначанага у абвестцы, пачнуцца друкам: пьеса Алесь Гаруна «КАРА», «ГІСТОРЫЯ БЕЛАРУСІ» у перыяд с VIII—XIII стагоддзя П. Нечыпорушні і «ГАБРЫЭЛЕВЫ АЛЛЕІ» М. Горэціні.

Вайна і мір.

С таго часу, як улада у Петраградзе перайшла да большэвікоў, фактычна скончылася. Фронт разрушан, і Расія перастала быць вайскавай сілай.

Большэвіцкі ўрад рахуе на эўрапейскую рэвалюцыю, а кончы тым, што пайшоў на згоду з нямецкімі імперыялістамі. Рэвалюцыі німа, — эўрапейская дэмакратыя маучыць і стаповіцца ясна, што большэвікі, дзеля захавання сябе і свайго палітычнага становішча, прымушаны будаць пайсеці на такі мір, які дадуць ім немцы. Пачынаючы замірэнне, яны цешылі думку заваляць пазар сацыяльнай рэвалюцыі ў Эўропі, а сталася так, што мір без захватаў і грашавых вышараў застаўся пустым аятуццем на паперы.

Поўстае пытанне, што станецца з нашым краем, вапоўзабраным немцамі? Што станецца з Беларуссю, на грудзях каторай адбылася вайна і паўсталі перагаворы аб замірэнню? Ці ні паложана ўжо на шлі збаўлення доля нашае бацькаўшчыны? Ці ні мечэцца жрэбій о ризах ей?

Большэвіцкі ўрад, каторы мы прызнавалі і прызнаем, як ўрад вялікарускай дэмакратыі. — ні зацікаўлен захаваннем цэльнасці тэрыторыі быўшай дзяржавы Расійскай. Ён затурбованы думкамі, каб ушчыніць сацыяльнае паўстанне там, дзе фатыгі іх ні патрэбуюць. Гэта яго дэло, — «большэвіцкім караблём большэвікі і плаваніе». Урад маскоўскай дэмакратыі м жа рабіць на Маскоўшчыні ўсе, што яму забожжэцца. Яні поп, такі і прыход, а па Сеньку й шанку. Але калі большэвікі гадаюць вуіць сабе мір за кошт нашай бацькаўшчыны, коштам раздзелу Беларусі. — мы павінны рашуча засячарэчы, што тут распадарыць мы ні пазвоім.

А што большэвіцкі ўрад вядзе гандаль з немцамі нашаю зямлёю аб гэтым легка дагадацца на гэтай таемніцы, с каторай вядуцца перагаворы аб замірэнню. Большэвікі с такім здародным аублікаваўшым таемнымі умовамі старога расійскага правадзельства, унрта маучыць аб тым, за які кошт немцы згажваюцца аслабоніць большэвікоў ад вайны, бо кожнаму зразумела, што на мір без аняксію і контрыбуцыі немцы ні прыстапуць.

Украіна здае абароніць свае дастаіппе, і немцы гэта ведаюць. Ні дарма-ж яны пагражаюць парваць міравую, калі ні будзе на перагаворах украінаскага прэдстаўніка.

Для вялікарускай дэмакратыі цэльнасць нашае зямлі, на лепшы вышад, пытанне гонару, а для нас — гэта пытанне жыцця і сьмерці. Настаў час, калі трэба рашуча стаць на абарону сваіх правоў і перастаць быць прыдаткам да тых, хто распачаў гадаць нашаю аічынаю. Трэба ужыць усіх заходаў, іначай край наш раздэляць і стаіцца тое, што мы, беларусы, заплацім за усю ваінную крываўніцу. Вайна адбылася на

нашай зямлі, яна знішчыла наш край, заляла яго сьлязьмі і кроўю нашых сыноў, братоў і дзяцей, — яна ж вымагае ад нас і нашае сьмерці.

Ніхай ні будзе гэтаго!
 Беларускі народ увастворэ, Беларуская рэспубліка на чэрзе дзя. Мір павінен быць, але ні цаною нашага раздзелу. Ніхай ні будзе гэтаго! Да міруе нас чапа сія..

Я. Л.—к.

Кручанья.

Открытійся в Мінскі беларускі сьезд, на каторым Беларусь прэдлагается аб'явіць рэспублікаю, но пользуетя прызаніемі многіх беларускіх округоў, счютаючых ініцыятароў сьезда слыхомь склоннымі вь сторону польской оріентаціі, что усматривается между прочим в том, что издаваемая ими в Мінскі беларуская газета печатается на токлом искусственно — полонизованном языке, который совершенно неоправдываетъ стремленіемъ белорусамъ, а также в желаніи исключить вь будущую Беларусь Виленскую и Гродненскую губеріи.

Вь виду з-го, склоняючися кь белорусской вли украинской оріентаціі, многе округа (Г., наприадь, Могилевской губ., прислали на сьезд прэдставителей не вь полномъ числѣ, исключительно сь информационами задачами, и созываютъ на 15-е декабря вь Мінскі второй сьезд по той же программе, который и буоитъ считатъ истиннымъ выраженіемъ воли белорусіи.

(З газет.)

Шаленая, або кручаная, сабака баіцца вады, а «беларусь» маскоўскай гадоўлі — польскай інтрыгі.

Водабоязь — гэта страшная, цяжкая хвароба; захварэўшае на гэтую хваробу стварэнне, круціцца, трапіць прытомнасць і кусае усіх, хто трапіць на сусрэч.

Польскай інтрыга — гэта атрута; атручаны ёю чалавек гэтак само варыцца і робіцца шаленым, але кусае ні усіх, а толькі здаровых. Страшныя, напрыклад, хворыя на польскую інтрыгу ні кусаюцца, як гэта робіць кручаная сабака, а наапэнтаўшыся, пачынаюць вышугіваць тых, каму па тым ці іншым прычынам ні прычпаюцца яд абрусіцальства і маскоўскага цэнтралізму..

Хіба гэта ні хворы на розум распусьціў на газетах плеткі, што калі людзі ратуць свой край ад раздзелу і дамагаюцца прылучэння свае роднае беларускай зямлі, як Віленшчына і Гродзеншчына, да аўтаномнай Беларусі, дык праз гэта яны трымаюцца «польскай арыентацыі»? Хіба-ж гэта ні шалены той, хто, ні умеючы ні чытаць, ні гаварыць на-беларуску, бірэцца судзіць наш родны язык і называе яго палонізатарскім толькі праз тое, што яго хвораму розуму усюды мігніцца «польская інтрыга»? Хіба гэта ні варыць той, хто думае, што калі кніга напісана на-беларуску, дык яе павінен разумець кожны цемны, безграмажны селянін, каторы зроду кнігі у вочы ні бачыў? І хіба гэта ні варыцтво думаць і другіх унуэняць, што калі беларускі друк, дык яго павінен кожны дурань разумець?

Вучыцца трэба маскоўскія прыхвастні! Вучыцца трэба, а ні разнісіць зразу царскага дурману на глухіх кутках цёмнага селянства. Памятайце, што самадзіржавія піма і ні саўстане яго ніколі, — дык хто-ж вам заплаціць за вашу ваінавую работу? Хіба так трудна адвыкнуць лекаю ад лекаіства? Прэч, каты! Ні лезьце с сваімі бруднымі языкамі у святую справу адраджэння нашага народу! Хіба хто вінен у тым, што вашы хворы глауд усю-

ды бачыць «польскую інтрыгу», хіба мы віны, што яна трасе вас, як трасца? Гэта маскоўскі пан атруціў ваш бедны розум, гэта ён прымушае вас раці, як раве вол ад чырвонай апуцы. Да яго і зьвяртаіцеся!

Што вас магнусам цягну да маскоўшчыны, гэта вядома кожнаму, і толькі варыт можа хваліцца варыцтвам. Але што вы маеце да «украінае арыентацыі»? Хіба-ж гэта ні вы унуэнялі, што там «аўстрыйская інтрыга»? Пашкадуйця сабе і прыгледзьцеся — увесь сьвет утыкан інтрыгамі..

Шалейце, варыты, — выдумывайце «польскія інтрыгі», але памятайце, што для шаленых людзей у нас заўсёды маіцца цэбар халоднае вады..

Л.—к.

Маленькі фэльетон.

«Яны.»

Беларус — прапагандыста страўея с паном.

— Добры дзень!

— Добрага здароўя! А гэта што? А.. правлямаці беларускія!

І на тоустым, жырым твары пана зазыялася усешка.

— Беларусы?! Кіньце вы дурыць галаву нашым мужыком. Яніх вы беларусаў знайшлі у іх? Яны проста «русскі народ» ды і толькі.

У вачох гона забэгаў злосны аганек.

— Усе далякі вьнаваты. Захацелі на нашай «стародавней Русі» наляцкую веру завесці, нападалі грошы гэтым нашым беларусам, выдумалі ішчэ нейкую мову там..

Аганек у вачох пана ішчэ ясьней загарэўся, і нават тоустае цузо захадзіо.

— Што у вас за мова? Перакручаная польская і толькі. Пачаў я чытаць вашу газету, дык аж галава круціцца. «Утрымаў, ціпер, наогул, горо, пранопаваў.» Ці ж у нас гэтак гаворуць? І вы думаіце, што мужык пан, правастаўны, пойдзе за вамі? Ніколі, ніколі, ніколі!! Поп аж затопаў і плюнуў у бок.

— Пастойце, пане поше..

— Што настойце? Вы аддзяліцца захацелі, вы губіце «мать-Россію.» Вы у хэуру с налякам. Ватракі вы польскія! Здраднікі! Што ж? Ё наляком ідзіце! У каталіцкую веру ідзіце! Паном кеенжам рукі палуіце! А нашай сьвятой, рускай, правастаўнай веры адракаініце! Палякі вы, каталікі! Ідзіце, — піма вам нашага благаслаўлення! Эх, вы!..

І разьлюшаны поп плюнуў і шарка пабег ад прапагандысты, нешта крычучы і махаючы рукамі.

Властны сход-мітынг. Посьля прамовы прыхільніка беларускага, выстушае прэдседацель.

— Тав а-ры-шы! Я сацыяліста, Я — 15 гадоў ваюю за волю працунаго народу. Я душы і цела свайго ні жаюю для блага народнаго. Я ішчэ у 5-м годзі ішоу у маніхвостаці с чырвоным сьцягам. Я стаю за зямлю і волю, я стаю за фэдэрацыю. Я сацыяліст-рэвалюцыанэр, таварышы! Я знаю ўсе арганізацыі, і беларусаў тож знаю. Я разпапу іх газету. Прабаваў чытаць і ні разабраў ні слова, таварышы!

— Верна, — інтрымовываіць братара. — Таварышы! У гэтых беларусаў

вуіняцкая мова. Яны хочуць, каб мы сваю мову сьвяту, рускую, гаваркалі і пераварачывалі на вуіняцкую; яны хочуць, каб з беларусаў вуінятаў зрабіць.

— Таварышы! Я знаю з «даставерных істочнікаў» што у беларускай арганізацыі адны паны, ксяндзы і паны. Беларусам даюць грошы паны Радзівілы, і яны бяруць іх. Яны ні стаіць за просты народ Яны абманываюць нас! Гэта каталіцкая штука, таварышы! Далоу беларусаў!

І сацыяліста, 15 год васваўшы за волю народа і фэдэрацыю над рукапільскане злез з трыбуны, паўну у тым, што ен ваюць за право бездолянаго народу.

Гурык Г.

Мара.

Мая дарогая старонка! Мая родная Беларусь! Вялікая пакутніца у нідалёкім мінулым, і шчаслівая, сьветлая, белая — здаецца, у блізкай будучыні! Твае лясы, полі, балоты і сенажці; твае рэкі, вазёры, твае па'т птушкі і зьверы заўсёды, заўсёды і днём і ноччу чуюцца мне роднымі, блізкімі, мілымі.

Блакітныя, глыбокія, разумныя вочы твае, браце мой, селянін беларускі, увесь час глядзяць на мяне сваім ласкавым родным поглядам і гавораць аб магутнай, чыстай і таемнай душы тваёй, аб ніпамерным гору і нісправядлівасці, што ты перанёс на сваём веку.

У тваёй душы, беларусе, заўсёды таілася вялікая сіла і здольнасць лепшых чалавечых пачаткаў. Ты умеў глыбока думаць, ты быў здаровы філэзоф, ты і жалосна сьпеваў свае песні, ты намаляваў свае жыцце вялікае і страшнае на вялікім палотнішчы чалавечаго жыццёваго поля..

Ты вялікі артыста-скульптор, беларусе! Ты збудаваў з найбывярдзейшай матэрыі — народнаго царшяня, вытрываласці, вялікую статую: постаць чыстаго, сьветлага жыцця сярод цемры і гразі. Цябе ні апляміла нечысьць ворагоў! Ты асталася чыстай, — Бялая Русь!

Хто жыў с табой, хто цябе знае, хто чытаў тваю жывую кнігу пакутнасці півінай, — той скажэ:

— Ты слаўны помнік збудаваў, беларусе, і ўсе народы сьвету будучь глядзец на яго, будучь бачыць тваю душу, твае жыцце, тваю гісторыю і казачы.

— То статуя вялікаго артысты; ён быў галодны і халодны, ён быў у паніверны, але захаваў сваю душу, свой чалавечы гонар славяніна і тварыў вялікае. Гледзючы на гэты помнік, мы аддаём хвалу Народу Беларускаму.

Як ручнік доўгі, белы, чысты, старання і прыгожа вышпаты — сцеленца між бяроз і таполяў дарога. Роўная, гладкая, прстая дарога. Ідзе падарожны сівы, як голуб. Ідзе — дзівуецца. Абпал раскінулося поле. Жыто вышэй чалавека: калосся поўныя, палкія, гнуцца да чорнай сачыстай зямлі; загоны роўныя, як пад лінейку выведзеныя, адзін у адзін. Дзе трэба калодзік, дзе трэба равок. Ідзе стары, сьвету бачушы, і дзівуецца. Стаіць дамок беленькі, чысьценькі, як сукенка маладой перадлюбам. Сад, — прыгожы, цяісты і багаты, прыбірае сваёю зелянасьцю і кветкамі дамок, як мірта валіч маладой. У садзіку ніва-

18 сьнежня, а 3-й гадзіні у поначы, пасьля таго, як на Усебеларуснім Зьездзе у Беларускай Нацыянальнай Домі (Дворанскае Сабраньне) была прынята рэзолюцыя аб пераходзе ўласці на Беларусі да Рады зьезду, натоуп большэвіцкіх узброеных салдат аблажыў будынак, дзе адбываўся Зьезд, арыштаваў прэзыдыўм і разгануў зьезд.

Арыштованых выпушчаны. Зьезд мае вясці далей работу, ні гледзячы на гвалт з боку большэвіцкай мейсцовай улады.

Большэвіні ультыматумна запрапанавалі Вялікай і Вайсковай Беларускай Радам панінуць заняты імі будынак (дом губэрнатора) праз 24 гадзіны, але ніхто ні паслухаў.

У ноч на 19-е сьнежня большэвіцкі нараў заняў дом Беларускае Рады.

Зьезд зачыніўся. Былі зноў арышты, але усю выпушчаны. Абуранне вялікае. Беларускае рэвалюцыя пачалася. Ніхай жыўе Беларускае Народ!

Лічкі дзеці гуляюць: чысьценькія, паважныя, як старыя ўсе роўна; адзін з іх кніжку чытае вялікую, другі алоўком на паперы плян нейкі рысуе, трэці майструе пенсэля. Далей, за садзікам, яшчэ колькі будынкаў—так само чыстых і белых,—то хлявы, адрына, паветкі. Падходзіць стары сьві дзед, сьвету бачыць, і ні можа далей ісьці, суньняецца.

—Дайце мне, дзеткі вады напіцца!

Выйшла с хаты стройная маладзіца, адзежына на ёй, як кветка ліліі, шынная, прыгожая, твар добры, вясёлы.

—Дзедзе на ганак, дзеду,—кажа маладзіца,—зараз прынясу.

Сеў дзед на ганку. Быцым то і пі ганак, а казачны палац тэй княжны, што была такая прыгожая, што ні пяром апісаць, ні у казы разказаць. Падлога на ганку маляваная, стол дзяжкі, дубовы з рэзьбаю артыстычнай, крэслы так само, сьпены з дравак пільчэныя. Але ці то дражкі? То ўстужкі, здаецца, золатам і срэбрам вышываныя, а па іх зялёная барозна ўпэца густа, густа, і кветачкі, як званочкі, маленькія ківаюцца ад лёгкага ветрыка і пах свой разносяць.

На сэрцы і душы старца падарожнаго стала лёгка, як у ва сьне, ці у казы. Ён на і вочы закрывае, каб усю саладасьць красы гэтай у сваіх косьнях затаіць...

—Вось мядок, дарагі госьцю. А калі есьці хочаце, просім вас у хату.

Нічога ні мог сказаць стары. Ні падзякаваць, ні адмовіцца. Глядзіць стары

на маладзіцу і маўчыць...

—Чаго вы, дзеду?—спытала яна.

—Хто ты?—спытаў дзед.

—Я жонка майго мужа, а дачка бацькі майго; радзілася тут у сваёй старонцы...

—Ты мая дачка,—сказаў дзед.

—Чаму... Як?..

—Я сын твайго... нашаго краю. Я

тут пакінуў сваіх... усіх і дзетка і жонку і пахіляюю хатку... Я быў малады і крапкі, ды горо, напасці адолаці мяне. Вгучы ад лавіцгоў, я схавался за морам, далёка... Жыў там. Вось валася мае ўжо сьвія, а душа яшчэ маладая. Я ні мог там быць у чужых і прыйшоў сюды, на сваю зямлю кастачкі злажыць. Я ведаў, чую душою, што будунца мары мае. Твае дарогі, твае полі, лясы, сады, тваю хату белую, чыстую я ўбачыў. Я ўбачыў нябе і тваіх дзетка людзьмі шчаслівымі,—дарагая, родная Бела Русь!

Тое, аб чым нікаторыя баяліся думаць, збылося.

—Сымон! Там у сьвятліцы адпачывае стары, стары дзед падарожны... Не, ні падарожны, а наш,—бацька наш... Ён быў у Амэрыцы і на старасьць прыпіннула яго сваё зямлі. Прышоў ён ўбачыць тое, аб чым думы сьнаваў, і здаецца, яму больш нічога ні трэба цяпер. Ён звадолен. Даждаўся. Хай адпачыне,—ціха Сымон...

—Жонка дарагая! Як ён адпачыне скажаш мне,—я буду на агародзі. Многа, многа чаго я маю сытаць старога. Зрабі ўсе, каб вчэра была добрая.

Маладзіца пацаловала мужа у шчоку і пайшла у погрэб, а Сымон, прынасьціўшы нейкую складаную машыну, пайшоў на агарод палочы, абкопываць і перасаджываць, гадаючы у думках аб гутарцы, што будзе за вчэра і дзедом.

—Як-то раней было тут у нас, на Беларусі, калі такім маладым, як я,—быў гэты дзед, белы пяпер, як сьнег?

І. Піліпаў.

Конфлікт Украінскай Рады з большэвікамі.

Цэнтральная Украінская Рада адры-

мала 4-го сьнежня ад Рады Народных Камісараў ультыматум. Народныя камісары вінавацяць Укр. Раду у разладзе фронту, у апавешчэніі румынскага і паўднёва-заходняго фронту украінскімі, у разаружэніі большэвіцкіх войск на украінскай зямлі, у падтрыманні кадэцка-каледзінскаго бунту. Рада народных камісараў прапануе праз 48 гадзін адказацца ад усіх «контр-рэвалюцыйных учынкаў», іначай яна абвешчыць Украіні вайну. Ультыматум надпісаны Леніным і Троцкім.

На гэты украінскі генэральны сэкрэтарыят адказаў:

Дзіўна,—прызнаваць право на самавызначэньне народаў аж да аддзяленьня і адначасна груба навязываць сваю волю і вырываць дадзенае право, як гэта хоча учыніць Рада нар. камісараў Вялікаросі над народнай Украінскай Рэспублікай.

Генэральны камісарыят ні прызнае ўласці народных камісараў, якія скомплектаваны з адной толькі часткі вялікарускай дэмакратыі. Іх так само ні прызнаюць і другія народы: Сьбір, Паваложье, Каўказ, Крым, Дон, Бесарабія і Беларусь.

«Прэтэнзыі народ. Камісароў тым меней могуць быць апраўданыя, што навязываюць Украіні такія формы палітычнаго кіраўніцтва, якім німа чаго завідаваць і на тэрыторыі саміх Народн Камісараў.»

Пакуль у Вялікаросі пануе сваволье, эканамічная разруха і анархія, пакуль там пануе новая піволя большэвікоў,—украінская дэмакратыя, арганізаваная у законным сэкрэтарыяці, ні пазволіць гэтую самую разруху перанесці і на Украіну. А калі Цэнтральная Рада ні да ўпадобы вялікарускім элементам чорнасоцэнаго, кадэцкаго і большэвіцкаго напрамкаў, дык ніхай сабе гэтыя элемэнтыведуць з украінскай зямлі да сябе у Вялікаросію, дзе, у сваёй хаці, іх нацыянальнае пачуцьце будзе звадолено. З гэтай мэтай і былі адпушчаны да дому салдаты-анархісты маскала, якія хацелі знішчыць украінскую гаспадарку. «Вось дзеля таго, каб ні было братняй вайны, мы іх выслалі на бацькаўшчыну Народ. Камісараў, ні робючы над імі ніякаго злачынства».

Цэльнасьці фронту дамагаецца і генэр. сэкрэтарыят Украінскай Народнай Рэспублікі і, гледзячы, як большэвіцкі вялікарускі камісары руйнуюць і дэзорганізуюць гэты самы фронт, ген. сэкрэтарыят, ні маючы сілы ратоваць усю аграмадную лінію фронту, хоча бараціць хоць адзін паўднёва-заходні і румынскі. Дзеля гэтаго, ён забірае з другіх фронту украінскіх салдатаў на украінскі фронт. «І ад свае гэтай мэты ген. сэкрэтарыят ні адступіць ні прад якім супраціўленьнем».

Ген. сэкрэтарыят, дзеля найхутэйшаго агульнаго міру, прапануе большэвіцкім камісарам ні перашкаджаць украінскім войскам прывесці ў парадак тое, што зруйнавана большэвікамі, бо украінцы працуюць на карысьць Украіны і усей Расіі.

Ген. сэкрэтарыят лічыць патрэбным стварыць цэнтральную ўласць усей Расійскай Рэспублікі, але дзеля гэтаго павінна быць згода усіх абласцей і народаў Расіі вась на якіх умовах:

1] Урад павінен быць аднародна сацыялістычным—ад большэвікоў да народных сацыялістаў. 2] Урад павінен быць фэдэральным. Толькі такі ўрад мае право рашыць пытаньне міра усей Расіі».

Што датыча расфарміраваньня украінскаго войска, то на зямлі Украінскай Народнай Рэспублікі ўласць належыць дэмакратыі Украіны.

«На сілу і мы адкажэмо сілай», а каб ні было братняй вайны, ген. сэкрэтарыят просіць забраць з украінскай зямлі большэвіцкія полкі і прапусьціць украінскіх салдатаў з Вялікаросі і фронту на Украіну.

А калі большэвіцкі камісары «прымусяць ген. сэкрэтарыят прыняць іх выклік, то ген. сэкрэтарыят пэўны, што украінскія салдаты, рабочыя і сяляне, баронючы свой край і сваю волю, дадуць належны адпор Народным Камісарам».

Большэвіцкі камісары нібы-то з усім гэтым згаджаюцца, але ўпіраюцца аб тое, каб Украінская Рада адказалася ад якога бы ні было падтрыманні Каледзінскаго бунту і контр-рэвалюцыйнаго загалору кадэцкай буржуазіі. Разумеюцца, што гэта адна выдумка большэвікоў—злучыць украінцаў з Каледзіным. Усім вядомы цэнтралістычныя тэндэнцыі ця-

Дуб.

На прагаліні, паміж лесу, сталу высокі, тоусты дуб. Ніхто ні ведаў, як ён рос, гадаваўся, што сустрачаю яго у жыцці. Усім жыхаром здавалася, што ён гэтакім быў, гэтакім і застаецца. Толькі старыя дзяды разказвалі казкі, што на мейсцы гэтай прагаліны быў вялікі, густы лес, ідзе вадзілося уселякае звяр'е, чалавеку было страшна праходзіць дераз гэтую цемру. Ад лесу цяпер засталіся толькі хмызьнякі, а паміж імі, на палыні, сталу дуб-вялікан і ахарашываў усё гэтае мейсца... А запраўды хароны быў дуб! Як вялізарная кучаравая галога, высавалася з-за нівалякіх елак і хвойнаго верхавіна. Сярэдзіна комля выдавалася трохі ўперад і ён, як хлопчэ-рызыконт, выпучышы грудзіну ўперад, стаю і глядзеў на селянскія вяскі, што прытуліліся на полі за хмызьнякамі. Бывала, прыдзе вясна, убярэцца дуб у зялёную адзежу і чэкае гасцей. Многа аьлеталася к яму птушак. Яны рабілі гняздычкі у галлі дуба, выводзілі дзетка і сьпывалі хароныя песьні. Любіў дуб слухаць гэтыя песьні, чысьціў і тым, што у яго галлі было гэтулькі жыцця, выселасці. Любілі і яго ўсе. Вывешы сваіх дзетка, птушкі ні накідалі яго, прылеталі, садзіліся на галліны і вялі сваю птушыную размову. Людзі, прыходзішы прахадзіцца летам у цянек, радоваліся і дзякавалі, што застаўся гэтакі хароны дуб.

Але ні заусюды гэтак жылося яму. Бывалі і дні нігоды. Чорныя хмары зьбіраліся на небі, бліскала маланка, грывею гром, рваў страшны вецяр. Дуб ступаў лясця, хаваючы маленькіх жыхароў сваіх, і чэкаў налета ветра, каб разьбіць яго сваёю сьпінаю на дзьве хвалі. Вецяр гуу і сьвістаў ды ляцеў далей. Гром ні раз пападаў у дуба, але ён стаю моцна і ні баяўся нігоды.

Цягнуўся год за годам—дуб ўсе крапчэў і разрастаўся. Рос ён ішчэ доуга, каб ніхто ні чэпаў яго. Ды ні шкода людзям чужога жыцця. Здаецца, што зрабіў ім кепскаго дуба? А што яны яму зрабілі?

Шла раз зарада людзей на дарогі. Утаміўшыся, доуга йдучы, яны зайшлі пад дуба аддыхнуць і схаваліся ад дажджу. Дык мала таго, што дуб іх схававу. На яго карэньнях, пры комлі, наклалі яны агню, ні звачаючы на тое, якую шкоду робяць гэтым расьліне. С тэй пары стаў дуб падгніваць і слабець. Ад налета ветру стаў гойдацца, і насьліу мог разганяць яго сваімі, ішчэ здаровымі, лапамі.

Час ішоў. Дуб ўсе слабеў. У сярэдзіні яго зрабілося дупле, ідзе хаваліся кажані, вузь і уселякія пошкудзь. Кучаравая верхавіна стала рэдзец. Неколькі галін саусім ссохлі. Німа ведама, як было-б далей, каб ні гэткае здарэньне.

У вадзін дзень, у васьень, с поля паказалася куча людзей. Калі людзі падыйшлі бліжэй, відаць бы-

ло, што гэта салдаты с стрэльбамі і рыдлеўкамі. Яны цягнуліся на палыню, каб сапачыць ад доугаго пераходу. Дуб зарадоваўся, што к яму ідзе многа гасцей. Але дарэмная была радасьць. Салдаты запраўды прыйшлі пад дуб і распаложыліся начаваць. Было трохі холаднавата. Салдаты пачалі шукаць дроу, каб разлажыць агню. Лесу блізка ні было, і яны сталі прыгладца на сухія лапы дуба і у гнілое дупле. Скура сякера зачакала на абалоні, і дуб, схіснушы галавою, цяжка грывнуўся воб зямлю. На заўтра на гэтым мейсцы быў толькі пень, а калі пень—куча пняў.

Прайшло многа часу. Мейсца, ідзе сталу дуб, зарасло павіючы і уселякім зелям. Птушкі перасталі вясельці палыню; ні заходзіў падарожны аддыхнуць у цянку. Здавалася, што жыцце дуба пагіннула наўвек. Але цікавае вобок скура на сьмерці дуба магло замесціца, як выбывалася с травы нейкая маленькая расьліна. Гэта было ні што другое, як маленькі дубок. Першыя годы ён пават ні мог вылезці с травы, што яго кругом ушталала. А дераз некалькі гадоў дубок быў у рост чалавека і меў хароную верхавіну з густымі лясцямі. Калі уважана прыгледзіцца, дык відаць было, што гэта дзіця старога дуба. Хоць маленькі, але як раз, як той стары дуб.

С часам дубок ўсе падростаў. Многа нігоды прыйшло перанесці яму. Хістаў яго вецяр у бакі і кланіў голаву да зямлі, град і дождж ні раз адрываў яго маладыя лясця. Дубок толькі ціха шонацеў лясцямі, як бы жаліўся на нігуду і на жыцце свае. Калі прыходзіла пагода, дубок распраўляў свае галіны і лясця і вясела глядзеў на сьвет Божы. Ні сьнег, ні вецяр, ні дождж, ні град—ні якія нігоды ні пашкодзілі яму; дубок ўсе рос. Карэньня ўсе глыбей залазілі у зямлю і далей разрасталіся у бакі. Дубок ўсе крапчэй умацоўваўся на сваём мейсцы. Трава і уселякае зеля, што улетало з усіх бакоў яго, стало гінучы, а на іх мейсцы зьявілася зялёныя мураўца. Трошкі далей—відаць былі кветкі розных коляраў: брагкі, лілей, ландыш, рамонак, малярдушка. Селянскія лекаркі кожнаго году жыліліся тут лекарскімі зелямі. Падарожны ішоў заходзіць аддыхаць у цянек, птушкі ішоў пачаць свае песьні. Ні раз нават прылетае салавейка і пчабеча ціхай ноччу і равіцюю. Жыцце закіпело у галлі дуба.

А цяпер з гэтаго малаго дубка вырас ужо вялікі дуб і горда красуецца на палыні. Нігода ўжо ні страшна яму, Карэньні моцна сьдзяць у зямлі. Тоусты комель ні пагнаецца ад ветру. Толькі, як вецяр стае рываць с страшною сілаю, дуб чухь пахісьне верхавінаю і грозна зашуміць, разганяючы ад сьбе хвалі ветру.

М. Мяціола.

Габрусь і яго кабыла.

Бачыць Габруся без свае кабылы, або кабылу без Габруся,—вельга. Гэта выйшло-б так, як-бы палову стварэньня якога ўбачыць. Жывуць яны піразлучна у працы, у радасьці ды у горы. Цяглы ён з ёю—у зімку пры возы, у летку на полі.

І ён лахматы, і яна лахматая. Ён скорчаны ад ніўшчынай работы—і яна як корч той, скручаная.

Часам ён бярэ парканіну і бьець яе. І яна тады пудлы ні дае—калі брыкне раз-другі, дык аж дух захоплівае.

Часам ён на ёй шпарка езьдзіць і хварсць панаску. А часам, як ён упіраецца у аглоблю ды цягне воз, дык яна хварсць, як паня.

Тады, як ён есьці поснае пчаўбе, яна корміцца гнідой саломай са страхі.

Калі яна ласкава фіркае,—будзьце пэўны, пойдзешу знасвала; пятайцеся тады у яго, што ён оў, і ён радасна ісьне:

—«Г-г-г! Кля-о-ошкі!»

Калі ён ад нуды навесіць нос, яна апускае ніжнюю губу. Доўга пазіраюць яны тады у вочы адзін аднаму, думаючы адну думу.

Яна: дзе пойдзешу зьвесці?

Ён: дзе хлеба дастаць?

Знаець яна добра ўсе яго гаворкі:

Калі скажэ: «Ну»—трэба ехаць у поле.

Калі крыкне: «Н-н-у-у!»—трэба пшчэй цягаць саху, або воз.

Калі буркне: «Гэй!»—трэба тады ехаць на гаспадарску у карчму, бо на калёсах ледаць два дзякія мяхі. Гэта жыто і авес будзе мянцна на гарэлку. Знаець ён добра і ўсе яе гаворкі.

Калі моцна сапе—значэ, пакрыўджаная чым кольвек. Лішнюю лупцюку мела. Бо колькі трэба, яна ахвотна прыймае.

Спусьціць яна вушы—мала корму далі.

Падмае хвост—мае радасьць нейкую. Тады, які воз ні паложыш—пацягне. Куды хочыш—завязе. Бій яе, рэж яе, але, барані Божэ, ні кажы: «Эй, падда», бо яна нацца хвапабарыста.

Калі ён, па дуркаватасьці сваёй, назьве яе ладлай, яна брыкне яго у самую лабаціну. Ён тады троху цярэбіцца, пацець. На яго надыходзіць злосьць і

перашняй вялікарасійскай уласці, жадаючай разарваць з Украінай федэратыўную звязь, якой дамагаецца украінская дэмакратыя, і вось большавікі гэтым самым ушчынаюць братнюю вайну.

На усёй Валыні ўсе проціў большавікоў. Штодзённая фарміруюцца украінскія добрахвотныя вайсковыя часткі.

Усеукраінскі з'езд у сваёй рэзолюцыі ухваліў, як-мага стаяць за Цэнтр. Укр. Раду, створаючы з усеукраінскіх радаў селянскіх, работніцкіх і ваенных дэпутатаў, с прадстаўнікаў дэмакратыі нацыянальных меншасцяў, бо яна сапраўды—правамоцны, законодаўчы орган рэвалюцыйнай дэмакратыі Украіны.

Рада павінна як найхутчэй склікаць Устаноўчы Сойм, які выкажа праўдзівую волю украінскага народу. Рэзолюцыя Усеукраінскага з'езду была перададзена большавіцкім камісарам.

Урад Украінскай Народнай Рэспублікі даручыў украінскаму рэвалюцыйнаму штабу ў Петраградзе абароны асобы і маёмнасці украінцаў у Петраградзкай акрузі.

Колькі у каго зямлі?

Цікава даць падрахунак таму, колькі хто мае зямлі.

Выраблянае, пасеўнае зямлі прыходзіцца дзесяцін:

Дзяржавы.	На кожнай 10 душ ваогул.	На 10 душ селян.
Расія	20	26
Гішпанія	13	18
Данія	10	27
Швэцыя	9	12
Францыя	8	18
Вянгрыя	7	9 1/2
Аўстрыя	7	12 1/2
Германія	6	17 1/2
Італія	6	10
Англія	5	28
Бельгія	3	13

Такім чынам, у Расіі пасеўнае зямлі больш, як дзе кольвек у другім гасу-

дарсцьвіні*) На душу насялення ў нас у два разы болей зямлі, як у Даніі, у два с паловай разы болей, як у Францыі, у тры разы болей, як у Аўстра-Вянгрыі, у тры с паловай разоў болей, як у Англіі і амаль што ў сем разоў болей, як у Бельгіі.

А там, дзе на душу прыходзіцца самая найменшая частка зямлі, уроджай хлябоў найбольшыя: гэта ў Бельгіі. Там дзесяціна зямлі ў сярэднім дае ў чатыры разы болей, як у Расіі. У нас казённая дзесяціна ў сярэднім дае 40 пудоў, у Бельгіі—160 пудоў.

Хача ў Эўропі ўсюды меней зямлі, як у Расіі, але там голаду зусім ні ведаюць, ні то што ў нас. Расія найбагацейшае на зямлю гасударство. Тут на кожнай 5 чалавек 4 займаюцца хлеба-робствам. Яшчэ болей цікавыя лічбы, з якіх відаць, колькі прыходзіцца людзей на 10 дзесяцін у нас і ў другіх дзяржавах Эўропы.

Дзяржавы.	Колькі людзей на 10 казён. дзесяцін пасеву
Расія Эўропейская (без Арханг., Вологодск. і Олонцак Губ.)	6 чал.
Паўночна-Амэрык. Штат.	12 "
Румынія	13 "
Вянгрыя	23 "
Данія	24 "
Сэрбія	24 "
Францыя	32 "
Швэцыя	35 "
Аўстрыя	43 "
Германія	47 "
Бельгія	102 "
Голяндыя	112 "
Англія	144 "
Норвэгія	154 "

Пачынаючы ад Францыі, усе другія гасударствы ні могуць карміцца сваім хлебам, а купляюць яго з Амэрыкі, Расіі, Вянгрыі і т. д.

А калі-б Расія абрабляла сваю зямлю, як Бельгія напрыклад, то магла-б карміць сваім хлебам увесь свет. А цяпер, на чацьвёрты год вайны, чуч-чуп хопіць хлеба для сябе, і то гарады гададаць будуць.

*) Тут бярэнца пад увагу і тая расійская зямля, што занята цяпер немцамі.

А ўсе гэта дзеля таго, што ў нас ніякай зямельнай культуры няма, земля апраповываецца вельмі кепска, як за часоў Ноа.

Спаздземся, што пасля цяперашняй нішчаснай вайны, адна с першых работ будзе зямельная культура. Гэта наста-віць на ногі і пашу Вацькаўшчыну Беларуска. —Сытаму чалавеку лятчай пойдзе ў голаду і нацыянальная сьведомасьць і агульная дывілізацыя.

Ад Рэдацыі. «Вольная Беларусь» покі што аднакая шыра дэмакратычная газэта з багатым аддзелам прыгожага пісьменства выдатнейшых нашых пісьменьнікаў.

Чытачы і прыхільнікі нашыя! Падтрымайце «Вольную Беларусь» падпіскаю, зборам ахвяр і пашырэннем Беларускага друкованага слова. Гэта нашая аднакая газэта, адны сьветачы на усю Беларусь. Цяжкі час прымушае нас звярнуцца за падмогаю да усіх, хто спагадае росквіту Беларускага друкованага слова. Народ ні можа жыць без кніжкі і свае газэты.

Дружна за працу! Да гэтаго заклікае нас званне **беларуса**. Хто дбае, той і мае! Ніхай ні пачуем мы дакору, што ні мае свае газэты! Ушануем сябе ад гэтаго сораму!

Допісы с чыннай арміі.

Паведамленне. 132 полев. ваенная хлебапакарня, 43 пехот. дывізіі. Беларуска рух тут расьце і шырыцца с кожным днём. У шкаторых часьнях ужо выбраны свае Беларуска Камітэты, дзеля кіравання рознымі Беларускамі арганізацыямі. Усе беларусы вельмі запікаўлены гэтым рухам і адносяцца да яго шыра і прыхільна і падтрымываюць горача ў кожным мейсцы. Але беда, што мала ёсьць здольных працоўнікоў да жы-вой працы на карысьць нашае бацькаўшчыны.

Газэты і кніжкі на нашай роднай мові ўсе беларусы слухаюць з вялікай ахвотай, але самі чытаць ні умеюць. Намаленьку пачалі вучыцца, бо ўсяго адразу ні ухопіш.

Шмат хто цікавіцца арганізацыяй Беларускага войску і дапытываюцца, калі пачнуць фарміравацца нашыя бела-

рускія полкі і іншыя часці.
С. Бобровіч.
Беларуская Рада на фронці. 29 лістапада 1917 г. салдаты-беларусы ў адным пешым полку Румынскага фронту сабраўшыся, ухвалілі: выбраць некалькі сяброў дзеля таго, каб зрабіць Беларускаю Раду.

Выбралі прэсідэнтам Рады—старшаго пісара Сымона Карпеню. Тав. прэсідэнта—полковаго пісара Янку Дзікуна і сакрэтарам—малодшаго пісара Сьцяпана Сеўрука.

Потым ухвалілі прасіць полкавую Асьветную Камісію, каб далі сто руб. на Беларуска літаратуру.

На сходзі прэсідэцель сказаў вось якую прамову:

«Ужо каля 400 гадоў, як гінецца наша беларуская культура. Наша родная мова была забаронена. Нам далучылі да ворагаў, якія лічылі нас чужымі. Нас ніхто ні дапытываўся, што ў нас баліць і чаго нам ні хапае. Адно кармілі нас царскім законам. І ніхто ні цікавіўся глянуць у закурэную хацінку Беларуска-хлебароба, як ён там жыве. Але праўда перамагла крыўду—засьвіццё сонца, і мы вось можам вольна гаварыць аб усіх нашых жаданьнях і патрэбах.

А мы жадаем паправіць гаротнае, цёмнае жыццё сваё. Мы, беларусы,—народ здольны, шмат кемнасці ў нас, але ніхvat адукацыі. Цяперашні новы час прубоў нашу вытрываласьць,—ці патрапім самі абдуваць сваё жыццё, палешыць сваю долю.»

Посля прамовы прэсідэцеля, сакрэттар чытаў некалькі артыкулаў з газ. «Вольная Беларусь». Артыкул «Нашыя патрэбы» усіх запікавіў. Усім хацелася мець газэту ў сваіх руках. Ёсьць лятэ шмат сыноў маці-Беларусі, якім дорагі родны куток, якія ні саромюцца роднае мовы.

Ніхай жыве Вольная Беларусь!

С. Сеўрук.
Наказ воінаў-беларусаў 9 асобнаго пех. полку дэлегату, тов. Гірсу, выбранаму на Усебеларускі з'езд у г. Мінску, 5 сьнежня г. году.

1) Пасылаючы свайго прадстаўніка на з'езд, мы, беларусы-воіны 9 асобнаго полку, даручылі яму, як-мага падтрымліваць рэзолюцыю, прынятую на фронто-вым з'ездзі беларусаў у г. Віцебску, 15

ён крычыць—«А каб цябе...»

Але ні канчае «воўк», бо баіцца благой міну-ты, ні тут качучы. Бо мела яна на сабе і воўчы зуб раз на пачлесьці. Ён, праўда, тады цэліўся ў воўка са стрэльбы, але шротам як раз сабе ў ногу папаў. Воўк тады адразу даў лататы, а Габрусь кульгае на сягоняшні дзень.

І ўвесь свой век жыўць Габрусь са сваёй кабылай душа ў душу і нічугуткі—кратуюцца.

І на сьвеці разам цягаліся яны.

Гэта было тады, як пан іх наняў збожжо ў горад завесці.

Тады ад панехі ён ватта высока брылік задзіраў. Эгэ,—у горадзе быў!

Тады яна ад радасці патта шыша хвост задзірала—ні жартачкі—у горадзі была!

Колькі гадоў кабылі—пытайся ў Габруся, ні скажэ, бо ні ведае.

Колькі гадоў Габрусю—пытайся ў кабылы, ні скажэ, бо ні ведае.

Гэтак жыўць яны разам на Божым сьвеці—і мічагусінькі!

3. Бядуля.

Сірата Гануся.

Каму ні было вядома жыцце удавы Васіліхі, што жыла ў вёсцы Замужанне, за рэчкаю? Было яно горкае, безпрасьветнае, як асенняя ноч. Жыцце, нібы навучынае, ткалося, у сьлед рўшылося, нішчучы маладыя сілы.

О, колькі перажыткаў мела бедачка,—хто-б злічыў іх!

Зайздросная сьмерць, вітаючы каля хаты беднай удавы, звела са сьвету праве усіх яе дзяцей, заста-віўшы толькі Ганусю, як бы на пацеху старой.

Усё цяпліва знесла яна.—Паховала мужа, паховала дзяцей і пачала жыць з Ганусей у дваіх. Доўга прышлося ім змагацца з бядой, але ўрэшце рупнаю і спорнаю працай узгарусцілі капейку, адагналі бяду—голад.

Здавалася, што яны праменьчык асьвідзіў немныя куткі ўдвойнай хаты і выгнаў адтуль прытаі-шыхся злых духоў чалавека. Аж не,—дні радасці, як хутка зьявіліся, так хутка і зніклі.

Захварала маці. Мабыць выбілася з сіл. Ляжыць, бедачка, з упаўшымі вачыма, і угледацца на цень сьмерці, што стаіць за вушак і маніць яе сваёю кастляваю рукою.

Забіваецца с плачу дачушкі Гануся і ні ведае, як памагчы падняцца матэ. Ляжыць знахары, знахаркі—рады жаднай ні было.

Не, пабегу ў воласьць да доктара,—намысліла яна,—кінуся ў ногі,—папрашу, а вось паслухае.

Самой рапідой, калі сонца асьвіціло сонную зямлю, Гануся падаловала матку і вымкнулася за дзверы.

Шырокі шлях, усаджэны векавымі бярозамі, у густой імгле, цёмнай плямай адзначаўся ў далі. Дзе-ні-дзе, цвіркаючы, пералетала абуджаная птушка, парушаючы цішыню.

Гануся мінула вёску і пашла шляхам у воласьць туды далёка, дзе былі думкі яе, дзе была вера ў помач, у збавенне ад сьмерці маткі.

Бальніца спала, калі Гануся прышла пад дзверы. Прыплюся чакань, пакуль адчыніліся дзверы.

Сонны стараж лянна паводзіў мятлюю па падлозе, заметаючы прыёмную. Гануся нісьмела падыйшла к яму.

—«Дзядзічка, я к доктару,—маці хвора!»

Саусім ні чуў і ні бачыў стараж Гануся, а раз-па-разу размахваў мятлюю па падлозе. Растрэсены пыл, сабраўшыся пад столью, залаціўся на праме-нях сонца, весела іграючы на фігуре Гануся.

Углядаецца Гануся на пануюрую фігуру стаража і думае: як звярнуць увагу яго, а перад вачыма ста-іць убогая хата, хвора маці.

—«Дзядзічка, дзе доктар?»

Нібы ачнуўся стараж. Глянуў і атказаў: «Спіць яшчэ,—ноч у карты рэзаў. Фэльчара папросіш, з тым барджэй да ладу дойдзіш».

І фэльчар спаў, як даведлася Гануся. Распла-калася дзіця. Слёзы разжалілі і стаража. Паставіўшы мятлю, ён выпяў і вярнуўся з фэльчаром.

—«Прасі! Паслухае, паедзе абм конь добры,—у момэнт замчыць».

Як пачула Гануся пра кая, то ўспомніла, што кая ў іх німа і ніхто пеша к хворай ні пойдзе.

Ізноў пасыпаліся слёзы, ізноў згасла іскра на-дзеі на помач.

Даведаўся фэльчар пра бяду дзіцяці, запрог сваю

каняку і паехалі.

Дарагою распытаўся ён, чым хвора маці і хто лячыў яе. Кароткі быў адказ: лячылі знахары.

Вось і прыехалі. Першая убегла ў хату Гануся і прыпала да матчыных грудзей. Моцны голас нару-шыў цішыню.—«Матулінька, я фэльчара прывезла, матулінька, ачысь!»

Дарэмны быў прызыў дзіцяці: ні абудзілі яе ні сьлёзы, ні голас сьраты.

—«Памаліся за яе», сказаў плачучым голасом фэльчар, і адвёў ад пахаладзелаго труп Ганусю.

Г а л у б о к.

Шляхціц у доктара.

Доктар.

Калі так вас вельмі цягне

Да пракалятай гары,

То, для уласнаго здароўя,

Трэба ўжо ахвары.

Калі ў рэстаран, піўную

Цягне штось гвалтоўна,

То й тады старацца трэба,—

Гэта ўсе роўна—

Каб як менш піць... Я, напрыклад,

Вам сьрываць ні стану,

Што даведцца часенька

Сам да рэстарану

Люблю патта... але маю

Свае дасьледзіны—

І за шыянкую гарбаты

Сяджу тры гадзіны.

Значыць,—маю сілу волі.

Раджу і вам меці...

Шляхціц хворы.

Э, пан доктар,—тры гадзіны

Тож ні дзіво праче,—

Каб што інш, а то гарбаты!

Магу прысягнуці,

Што ўвесь дзень магу да шыянкі

Губ на'т ні даткнуці.

Альбэрт Пауловіч

—20 лістанаду 1917 г., якая, напраўдзі, выдзіла волю і жададні усяго беларускага народу.

2. Вымагаць ад Бел. Цэнтр. Рады, каб усім полкам чыннай арміі было павядомлена, дзе і якія фарміруюцца беларускія часці, так само паведаміць, якія полкі чыннай арміі будуць прызначаны, ці ўжо прызначаны нацыянальнымі. Усё гэтае зрабіць як найхутчэй дзеля таго, што ўжо шмат воінаў-беларусаў, ні вытрывалі анархіі ў арміі, і ні, бачучы ніякага выходу,—пайшло ў украінскія часці.

Прадсед. сабрания Жабінскі.
Сакрэтэр — Панасюк.

Досіць крыві. Ні воднаго салдата-беларуса на «Руско-рускі» фронт.

Родная старонка, як я цябе шкаду! Якая цяжкая доля выпала на тваю галоўку! Яшчэ з даўных часаў вісець над табою цёмная хмара, што ні пускае у хаткі твайго гаротнага народу і кропелькі сьвету-волі людзкой. С старадаўных гадоў панаўтвой народ пад піволлю Польшы, а пасля Маскоўшчыны. Цяжкі быў крыж твайго жыцця! Твае паны стараліся выбіць с цябе усё сьвятое, чалавечае. Цябе, дарагі Народзе мой, абазвалі яны «хамам», а звычай твае высьмейвалі. Тваіх сыноў менялі яны на сабак, а дэцкі твае аддавалі дзеля пацехі жыдом у арэнду. Каб знайсці адначынак душы ў сваім горкім жыцці і памаліцца Богу, ты мусіў на каленях, зніўшы шапку, прасіць-маліць аб гэтым свайго пана-ўладара. Але церпяліва ты ўсё гэта пераносіў і ні страціў сваю чалавечую вартасць. Ты заўсёды верыў, што згіне хмара і «загліне сонца і у нашае ваконца».

І вось праменні волі асьвятлілі і тваё цёмнае жыццё. Апазі з рук і ног тваіх ланцугі, якія ціскалі цябе некалькі сот гадоў. Зрабіўся ты дзяпер роўны з усімі народамі. Загаварыў ты на сваёй роднай мове, за якую рапой цябе выківалі і чужы ні ў вочы плевалі.

Але сонейка волі, асьвятліўшы твае бедныя хацінкі, зноў пачынае пакрывацца туманом братэрскай крыві, што льецца дзяпер па ўсёй Расіі.

Народзе гаротны! На тваю долюноў выпалі чорныя дні. Шмат тваіх сыноў даўно ўжо сыпалі ў замельны сырой. Палола краю твайго забрана ворагамі. Старыя і малыя пакінулі свае родныя куткі. І бегалі сцікі верст галодныя і халодныя, сцелючы трупамі шырокія тасьцінцы-пшякі.

А дзяпер, калі ў Расіі зноў палілася братняя кроў, шмат з нашых братоў прымушаны забіваць, калечыць адзін аднаго і астаўляць па сабе ўдоў і сірот. Раскіданыя па ўсім полкам, яны іначай і рабіць ні могуць, хіба толькі адказываць ды ўцекаць ад братняй вайны. Але гэтак зрабіць вельмі цяжка, бо куды пойдзеш,—скажучы, што ты дэзэртэр.

Вялікая Беларуская Рада! Ты—наша барабаньцелька і звабіцелька! Скажы сваё моцнае слова і ні дай пагінуць тваім сынам у брацкай бойні. Кажы сваё прымотнае слова. Ні воднаго беларуса на братнюю бойню.

А мы, пшырыя сыны маці-Беларусі, скажэмо за гэта—дзякуй.

Поручык 9 асобаго полка.

Жабінскі.

Беларускі навуковы зьезд.

На 15 сьнежня г. г. у Мінску назначан быў першы беларускі навуковы зьезд. Выканаўчы Камітэт запрашаў на гэты зьезд усіх вучоных беларусаў. Таксама запрашаліся прадстаўнікі ад сярэдніх школ Беларусі, выбраныя беларусамі вучыцямі кожнай школы.

На зьездзе разглядаліся паміж іншым гэтакія пытанні:

1. Аб тэрытарыяльных межах Беларусі і яе раздзел на районы (па розных азнаках).
2. Аб беларускай літаратурнай мове.
3. Глаўныя момэнты Беларускай гісторыі.
4. А беларускім стылю.
5. Невыкарыстаныя багаці і сілы краю.
6. Зямельнае пытаньне.
7. Асьвета і школы на Беларусі ўтварэньне новых навучных пунктаў.
8. Арганізацыя новых навучных сіл.

Падзяка матросам. Бежэнская Сэкцыя Усебеларускага Зьезду у Мінску пшыра дзякуе матросам Балтыйскага Флоту за ахвяры, прысланыя праз В. Муху. Так-само шле падзякованне усім Фінляндзікім беларусам, працаваўшым у збіранні ахвяр і сабраўшым па падпісных лістох 2000 руб. на карысьць абездоленых вайно беларусаў уцекачоў.

Гэта добрае пачынаньне матросаў Балтыйскага флоту ярка вызначае гарадае нацыянальнае пачуцьце. Ніхай яно паслужыць добрым прыкладам: ніхай усе беларусы ўспомнюць сваіх абездоленых братоў ды ім дапамогуць.

Бежэнская Сэкцыя.

Таварышы!

У ноч с 17 на 18 сьнежня учыніўся нібывала ганебны для звання дэмакратыі выступ безадпаведальнасьці асоб проці Усебеларускага Зьезду. Зьезд быў разагнаны штыкамі і прыкладамі таварышоў салдатаў, каторых прывеў с сабою сам начальнік Мінскага гарнізону, Крывошэін, напіўшыся п'яным. Крывошэін прышоў с сваімі вернымі падручнымі Рэзаўскім і Рэменевым. Зьезд быў разагнаны пшыра таго, як была ухвалена рэзалюцыя аб тым, што уся уласць на Беларусі павінна перайсьці да рук Рады Селянскіх, Салдацкіх і Работніцкіх Дэпутатаў Беларусі. Хто мог адважыцца падняць руку на працоўны народ,—на той народ, каторы многа соткаў год цяпеў і пакутаваў пад уціскам то аднаго, то другога заваеўніка, многа соткаў год падстаўляў сваю спіну пад кій памешчыка? Хто адважыўся падняць узброеную руку на безбаронных выбраннікаў народа?

Хто адважыўся сваім разбойніцкім нападам прымусяць дэпутатаў Зьезду рабіць у будынку Зьезду барыкады! Уся рэвалюцыйная дэмакратыя прызнала самавызначэньне народаў! І вось, таварышы, калі наш Беларускі Народ з усіх бакоў Беларусі паслаў сваіх прадстаўнікоў на Зьезд, дзеля таго, каб сказаць і сваё паважнае слова,—яму загкнулі рот штыкамі. Таварышы! дзе-ж наша воля, дзе-ж наша самавызначэньне? Як смелі яны арыштаваць нашых выбраннікаў, нашых дэпутатаў да Устаноўчага Сойму, наш прэзідзіум?! Ганьба—вечная ганьба лжэ-соцыялістам!

Калі Карнілаў веў войско на Пётраград, дык ен казаў, што вядзе яго дзеля супынку паустаўшых,—а што казаў салдатам п'яны Крывошэін? Ен казаў салдатам, што яны ідуць разганяць гняздо Керэнцу. Таварышы! Гэта паскудная брэхня!

Салдаты, што прышлі разганяць Зьезд, убачылі перад сабою селянскія вопраткі і дзе-у каго сярод іх сціснулося сэрца, гледзючы, як іх менш сьведомыя таварышы пшякалі у ход прыклады. Таварышы! Мы ні можам замоучыць такога гвалту, мы ні можам памірыцца с тым, каб тапталіся у грязь усе завоеваныя рэвалюцыяй! Мы голасна абвешчаем свой протэст проці зьдзеку з усяго народу! Мы вымагэем нібаўнаго вызваленьня усіх дэпутатаў Зьезду, выбраных рэвалюцыйным камітэтам!

Ніхай жыве рэвалюцыя! Ніхай жыве самавызначэньне народаў! *Ніхай жыве Беларуская Дэмакратычная Рэспубліка* у межах Расійскай фэдэрацыі! Вон гвалтоўнікаў! Вон прыгоншчыкаў!

Дэпутаты Усебеларускага Зьезду.

3 нідалекай прошласьці.

І Мужык.

Я—мужык, бедак пакілы.
Усе ўшчынаюць мужыка,
Цагаўць кроў з яго і жылы,
Надрываюць яго сілы,
У мязалех яго рука
Я—мужык, я—сын пакілы,
На мякіне вырае я,

Гічанамі пузо ўздуто,
Ноги у ланіні абуты.
Бедна вяртатка мая,
Я—мужык, я—сын бядоты,
Ні даю і ні дасялю,
Гічэн дзіжаром работы,
Дзень працую за два злоты,
Зьдзекі ўсёкія цярылю.

Я—мужык, ні чую звону,
Толькі ж есьць мяне чарвк:
Ші ні броща поп з аблобу,
Што цару Бог даў карону,
Тут што-нобуць ды ні так!

Я—мужык, а гонар м-ю,
Гічусь, ды толькі ды пары;
Я маучу, пакуль трываю,
Але скоро загуюкаю:
«Бома, хлогычкі, бары!»

II. Расійская констытуцыя.

Констытуцыю даў,
Адчыніў дзьверы
І—у астрог нас павялі
Ды таўкі без меры.
Пра зямлю рэч завялі
У думе дэпутаты,
Ды на парку іні далі
І—паншлі да хаты.
Гурка—помыце?—душу
Хлеба нам вагоны—
У мязалех патану
Шудоу міленны.

Вітце нам дакляраваў
Даць зямлі, свабоду—
Потым хвігу паказаў
Рускаму народу.

Архіроў наш Міхаіла,
Туроўскі і Мінскі,
Чорнай сцігі годкі міл,
Бо рабіў на свінеці.

Ганчакі на Гусі
Прыставы дэталі
І скавалі нас: «Кусі!»
Як зайшоў страляці.

Напалізілі стралякоў,
Як акой жывалы,
Ад іх пшямак і шпуроў
Чырванелі селы.

А жандарскае брыды
І ні сапшыталі,
Констытуцыю тады,
Як пшяць пальцоў, зналі.

Якуб Колае.

АПОШНІЯ НАВІНЫ.

Ворагі Народу.

Ваенно-рэвалюцыйны камітэт дэкрэтам апавесціў зьдраднікамі народу усіх служачых урядных і грамадзкіх інстатутыў, якія ні прызнаюць Леніна і Троцкага. Ухвалена апублікаваць іхнія імёны. Рады дэпутатаў, профэсійныя хаўрусы, коапаратывы павінны шлісна глядзець за такімі служачымі, якія ні маюць права на падтрыманьне.

Арэштанты і Ленін.

Ростоў п.Д. Тагапрогскія арэштанты адмовіліся ісьці на суд, тлумачучы, што ў Расіі німа ніякай ўласці, бо яны Леніна ні прызнаюць.

Перад вайноў.

«Робітніча Газета» зводзіць падрахункі ваенным учынкам большэвікоў. Вайна паміж петраградскаю Радаю Народных Камісароў і Донскаю рэспублікаю ўжо пачалася.

Ужо апавешчаны законы, каторым бы пазайздросціў Мікалай II, увесь Дон на «осадном положенні», а Донскі урад «внш закона».

Калісьці паставіць людзей «внш закона» значыло даць кожнаму право іх забіць. Вось якія учынкы большэвікоў.

Як відаць, пшыла Дону мае прысьці чарга і на Украіну. 9 месяцаў цяжкай упартай барацьбы ўсёй рэвалюцыйнай украінскай дэмакратыі за волю і долю Украінскага Народу пастаўлены цяпер на карту: запануюць большэвікі—гібель волі і шчасьця народу украінскаго.

Надходзіць вайна паміж Украінай з Расіі, і Рада Народных Камісароў прыкладае усіх сіл, каб гэта самае прысьпяшыць і разнесці Украіну.

Што робіцца на фронці.

Ваенны міністр, генэрал Манікоўскі, выпушчаны с Петропаўлоўскай фортэцыі, казаў супрацоўніку сталічнаго інфармацыйнаго агенцтва, што, ні гледзючы на цяжкія варункі працы, ен усё-ж такі верніцца у генэральны штаб працаваць у справі дэмабілізацыі арміі.

Цяпер на фронці, як кажэ генэрал, вялікая безталкоўшчына. Чужы толькі ўдумае праціўнік перарваць перагаворы і пачаць налет на якім кольвечы участку, то выйдзе такое ліхо, перад якім і Рыга набалідна. Фронт пакідаюць цэлыя полкі, прылады капчаюцца. Мэта генэральнаго штабу увесці такі-слкі парадок у гэты хаос і быць гатовымі да мажлівых выпадкаў. Генэрал Манікоўскі ні верыць у скоры мір з немцамі, дзеля таго, што з нашай стараны гаворучь соцыялісты, а з іх—кайзэр.

Ерузалім у руках ангельцаў.

25-го лістанаду генэрал Алленбі атакаваў пшыры праціўніка на поўдні і на

заходзі ад Ерузаліму. Валійцы і ангельскае войско, паступаўшы ад Бэтлеэма, адціснулі праціўніка назад, і, абыходзючы Ерузалім ад усходу, умацаваліся на дарозі з Ерузаліму у Ерыхон. У гэты самы час лэнданская пехота і кавалерыя атакавалі моцныя пшыры праціўніка на заходзі і поўдня-заходзі і занялі дарогу з Ерузаліму у Шэхэм. Адрэзаны такім спосабам з усіх бакоў, сьвятны горад 26 лістанаду здаўся генэралу Алленбі.

Палітычны прадстаўнік ангельскаго ураду, з ангельскім губэрнатарам гораду і разам з ангельскай, італійскай, францускай, індыйскай і магамэтанскай вяртамі увайшлі у Ерузалім дзеля абароны самага гораду і сьвятын.

Дарадчыкам.

Вы ўсе кажэце мне,
Што маеі старане
Німа сэнсу сабе дабівацца
Лешных, шчасных дзянькоў
Ды вялікіх збудоў,
Каб с краямі другімі зраўняцца;
Што малі стэропа
Ужо ні ўстае ад сна,
Які лес па яе ўспее пакласці
І з якога ні устаць
І ні зможа паўстаць
Да сьвятлейшае долі, да шчасьця;
Што заглухі пшяці,
Па каторым ісьці
Яна выбраць гатова-б дарогу.
Ды і ходы па ім
Ні цісаўны зусім
І ні цешуць ні звання нікога,
О, чакайце, браты!

На размоў ваш пусты
Вам краіна ўсечуцца адказа,
Як на шчасьце, па бой
Уміг вялікай гурбой
Яна люд свой узбуджоны снаража
Паглядзіце тады,
Які ен малады,
Бількі сілы магутнае мае;
І што зробіць яна,
Абудзіўшыся ад сна,
Як яе воля—сьвэг разгайдае.
Не,—ні верце сабе!
Нам ні шкшнуць у журбо,
Гледзючы на свой край доугаспаўшы.
Дык ні думайце, не,—
Што ўжо ен ні ускрасне
Што ен мергвы й навекі прапаўшы,
Або людцы яго,
Дзеля шчасьця свайго,
Па дарозі свой край абмінаюць
І другім сваю дань
Ад падзільных літань
У сваіх песьнях выслых сьпеваюць
Не і не! Ані чужы
Ні забыла іх грудзь,
У якой сэрца вялікае бьецца,
Што магулай яму
Беларусь аднаму
Толькі роднай і шчырай завенца.
Сон паўзе ні век,—
Старона й чалавек
Так-жа само ні век сначываць.
Надыходзе чарод,
Устае край, народ,
Як вяслою поля ажываюць.
Вось вясну перажыць
Усім краем палежыць
Пад шухлялым прыроды прымусам.
Адным збыўся ўжо час,
Ціпер чарга да нас...
Надыходзе вясна в беларусам.

Цішка Гартны.

Літаратура і навука

Тарас на Парнасі. Цішка Новае выданьне «Вольнае Беларусі», с прамоваю і бібіаграфічнымі ўвагамі. Цана 35 кап. Склад выданья—«Беларуская Кнігарня», Мінск, Захар. 24.

Этнографічная карта Беларускаго племені. Составіў Е. О. Карскі. Карта выдана книжкаю с цікавым тлумачэньнем і навучным нарысам разселення беларускаго народу. Цыфровыя данныя аб ліку беларусаў у кожнай губэрні і павені. Новая кніжка проф. Карскаго павінна зацікавіць кожнаго сьведомаго беларуса.

Кніжка напісана на валікарускай мове. Цана ні абзначэна.
Беларускі слоўзар, составіў І. И. Носовіч. У слоўнік Ізасовіча увайшло больш, як 3.000 слоў. Над слоўнікам аўтор працаваў на працягу 16 год. Слоўнік выдан 1870 г. Расійскай Акадэміяй Навук і хутка стане бібіаграфічнаю рэдэцыяю. Можна купіць у «Беларускай Кнігарні».

Рэдактар Я. Ласік.